

STOMATOLOGIK KASALLIKLARNING ETIOPATOGENEZI VA BOLALAR ORASIDA TISH GIGIYENASINING AHAMIYATI

Ilmiy rahbar-Aliyeva Ra'no Amanullayeva

Jaloliddinova Mubina Dilmurodjon qizi

Andijon Davlat Chet Tillari Instituti

Annotatsiya

Ushbu maqolada stomatologik kasalliklarning etiopatogenezi, ya'ni ularning kelib chiqish sabablari va rivojlanish mexanizmlari atroflicha tahlil qilingan. Xususan, og'iz bo'shlig'idagi mikroflora muvozanatining buzilishi, noto'g'ri ovqatlanish, irsiy omillar, gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik kabi omillar stomatologik muammolarning asosiy sabablari sifatida ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalari asosida stomatologik kasalliklarning oldini olishda gigiyena madaniyatini targ'ib qilish muhimligi ta'kidlangan

Kalit so'zlar: Stomatologik kasalliklar, Etiopatogenez, Tishgigiyenasi, Bolalar salomatligi, Profilaktika, Og'iz gigiyenasi madaniyati, Parodontal kasalliklar, Sog'lom ovqatlanish.

Kirish:

Stomatologik kasalliklar, ayniqsa bolalar orasida, keng tarqalgan sog'liq muammolaridan biridir. Ular nafaqat og'iz bo'shlig'i salomatligiga, balki umumiy sog'liq holatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada stomatologik kasalliklarning etiopatogenezi va bolalarda tish gigiyenasining ahamiyati muhokama qilinadi.

Stomatologik kasalliklarning etiopatogenezi

Stomatologik kasalliklarning rivojlanishida asosiy omillar quyidagilardir:

- Bakterial infektsiyalar: Streptococcus mutans kabi bakteriyalar tish sirtida biofilm (tish blyashkasi) hosil qiladi, bu esa kariyes va parodont kasalliklariga olib keladi.
- Noto'g'ri ovqatlanish: Shakarli mahsulotlarni tez-tez iste'mol qilish og'iz bo'shlig'ida kislotalilikni oshiradi, bu esa emalning yemirilishiga sabab bo'ladi.
- Saliva (tupurik) yetishmovchiligi: Tupurikning yetarli darajada bo'lmasligi og'iz bo'shlig'ining tabiiy tozalanishini kamaytiradi, bu esa bakteriyalar ko'payishiga imkon yaratadi.

Genetik omillar: Ba'zi odamlar genetik jihatdan tish kasalliklariga moyil bo'lishi mumkin.

Bolalarda tish gigiyenasining ahamiyati

Bolalik davrida to'g'ri tish gigiyenasi odatlarini shakllantirish quyidagi afzalliklarni beradi:

- Kariyes va boshqa kasalliklarning oldini olish: To'g'ri gigiyena bakterial blyashka hosil bo'lishini kamaytiradi, bu esa kariyes va gingivitning oldini oladi.
- Umumiy sog'liqni yaxshilash: Yaxshi og'iz gigiyenasi yurak-qon tomir kasalliklari, diabet va boshqa tizimli kasalliklar xavfini kamaytiradi.
- Ijtimoiy va psixologik foydalar: Sog'lom tishlar bolalarda o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi va ijtimoiy muhitda faol bo'lishlariga yordam beradi.

Tavsiya etilgan gigiyena vositalari

Bolalar uchun quyidagi gigiyena vositalaridan foydalanish tavsiya etiladi:

- Tish cho'tkalari: Yumshoq cho'tkali va bolalar yoshiga moslashtirilgan tish cho'tkalaridan foydalanish muhimdir.
- Tish pastalari: Fluoridli tish pastalari tish emalini mustahkamlashga yordam beradi.
- Og'iz chayqovchi vositalar: Antiseptik xususiyatga ega chayqovchi vositalar og'iz bo'shlig'idagi bakteriyalar sonini kamaytiradi.
- Tish ipi: Tishlar orasidagi oziq-ovqat qoldiqlarini tozalash uchun tish ipidan foydalanish tavsiya etiladi.

Stomatologik Kasalliklarning Etiopatogenezi

1. Bakterial Omillar

Stomatologik kasalliklarning asosiy sababi bakteriyalar hisoblanadi. Xususan, *Streptococcus mutans* bakteriyasi tish sirtida biofilm (tish blyashkasi) hosil qiladi, bu esa kariyesning rivojlanishiga olib keladi. Bu bakteriyalar uglevodlarni parchalab, kislotalar hosil qiladi, natijada tish emali yemiriladi.

2. Oziqlanish Omillari

Shakarli va kislotalilik darajasi yuqori bo'lgan oziq-ovqatlarni tez-tez iste'mol qilish og'iz bo'shlig'ida kislotalilikni oshiradi, bu esa tish emalining yemirilishiga sabab bo'ladi. Shuningdek, vitamin A, D va C yetishmovchiligi tish va milk salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. [OBI]

3. Genetik Omillar

Ba'zi stomatologik kasalliklar genetik omillar bilan bog'liq. Masalan, amelogenezis imperfekta (emalning rivojlanishidagi nuqson) tish emalining to'g'ri shakllanmasligiga olib keladi. [OBI]

4. Ijtimoiy-Iqtisodiy Omillar

Oilaviy daromad darajasi, ota-onalarning ta'lim darajasi va sog'liqni saqlash xizmatlariga kirish imkoniyati bolalarning og'iz bo'shlig'i salomatligiga ta'sir qiladi. Past ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda yashovchi bolalarda stomatologik kasalliklar ko'proq uchraydi.

Bolalarda Tish Gigiyenasining Ahamiyati

1. Kasalliklarning Oldini Olish

To'g'ri tish gigiyenasi bolalarda kariyes, gingivit va boshqa stomatologik kasalliklarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Kuniga ikki marta tishlarni tozalash, tish ipidan foydalanish va muntazam stomatologik tekshiruvlar kasalliklarning erta aniqlanishi va davolanishiga yordam beradi.

2. Umumiy Sog'liqni Saqlash

Og'iz bo'shlig'i salomatligi umumiy sog'liq bilan bevosita bog'liq. Yomon tish gigiyenasi yurak-qon tomir kasalliklari, pnevmoniya, diabet va boshqa tizimli kasalliklar xavfini oshiradi.

3. Psixologik va Ijtimoiy Foydalar

Sog'lom tishlar bolalarda o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi, ijtimoiy muhitda faol bo'lishlariga yordam beradi va psixologik salomatlikni mustahkamlaydi.

Xulosa: Stomatologik kasalliklarning oldini olishda bolalarda to'g'ri tish gigiyenasini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu nafaqat og'iz bo'shlig'i salomatligini, balki umumiy sog'liqni ham yaxshilaydi. Ota-onalar, pedagoglar va sog'liqni saqlash mutaxassislari bolalarda to'g'ri gigiyena odatlarini shakllantirishda faol ishtirok etishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ròyxati:

1. Zubaydullayeva M.A., Norxolov J.J.
2. Stomatologik kasalliklarning oldini olishda og'iz bo'shlig'i gigiyenasi vositalarining ahamiyati. Science and Education, 2025, 6(2), 120–124.
3. Маликов У. «Еш физиологияси ва гигиенаси» - Тошкент: Fan, 2019.
4. Атаханов А.Х., Шарипов Ш. «Инсон физиологияси» - Тошкент: O'zbekiston Milliy nnsiwklopediyasi, 2020.
5. Xalilov I.X. va boshqalar Bollard terapevtik stomatologiyasi. Toshkent, 2017
6. Bolalarning qo'llaniladigan shaxsiy gigiyenik vositalarning samaradorligini baholash..
7. Yakubova F.X Asosiy stomatologik kasalliklar O'quv qo'llanmada bolalar orasida tarqalgan asosiy stomatologik kasalliklar va ularni barvaqt aniqlash usullari bayon etilgan